

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ВОЛОШИНА ВЛАДЛЕНА КОСТЯНТИНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЖАР ВАДИМ ГЕОРГІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Вивчення проблематики втілення права на переклад у законодавстві України є найважливішим елементом реалізації права на справедливий суд, а також є одним із головних прав людини, яке знайшло своє відображення у ст. 6 ЄКПЛ, що «гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом» [1].

Враховуючи вимоги ст. 14 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [2] про те, що «у судах України судочинство провадиться, а діловодство здійснюється державною мовою», у національному законодавстві існує проблема визначення реальної та формальної необхідності надання перекладача і здійснення перекладу документів. Також законодавством не регламентовано порядку надання перекладача і перекладу документів, коли цього вимагають певні обставини кримінального провадження.

Кожен громадянин України наділений державою певними правами та обов'язками. Так, в Україні гарантується вільне використання як державної мови, так і мови національних меншин, проте, розглядаючи практику ЄСПЛ, якщо обвинувачений розуміє мову, якою ведеться судочинство, то він не може просити про надання перекладача аби здійснювати свій захист іншою мовою, або мовою національної меншини, до якої він належить («Бідо проти Франції» (Bideault v. France) [3, с. 104]).

На жаль, найбільше критичних та дискусійних нюансів виникає щодо реалізації прав підозрюваних та обвинувачених, які передбачені ст. 6 § 3 ЄКПЛ:

а) негайно і детально інформувати підозрюваного або обвинуваченого зрозумілою їм мовою, а також про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;

е) одержання безоплатної допомоги перекладача у тому випадку, якщо підозрюваний або обвинувачений не розуміє та не розмовляє мовою, яка використовується в суді [1].

Слід зазначити, що ст. 6 § 3 п. е гарантує обвинуваченому право на безоплатну допомогу перекладача, який письмово або усно переклав

би будь-який документ або заяву, зроблені в ході кримінального провадження проти нього, зі змістом котрих він має право ознайомитись або ж, навпаки, перекласти їх мовою судочинства. Прикладами можуть слугувати такі справи: «Людіке, Белкасем і Коч проти Німеччини» (Luedicke, Belkacem and Koc v. Germany), § 48; «Учак проти Сполученого Королівства» (Ucak v. the United Kingdom) (ухв.); «Ермі проти Італії» (Hermi v. Italy) [ВП], § 69; «Лагерблом проти Швеції» (Lagerblom v. Sweden), § 61. Проте, «ця стаття не вимагає письмово перекладати кожен документальний доказ або офіційний документ з матеріалів справи («Камасінський проти Австрії» (Kamasinski v. Austria), § 74)» [3, с. 105].

Також, згідно із Законом України «Про засади державної мовної політики», участь перекладача здійснюється в залежності від стадії кримінального провадження та залучається слідчим, прокурором або судом **за умови використання зацікавленою особою наданого їй права на ініціювання залучення перекладача у судові засідання, якщо є достатньо підстав для такого залучення** [4]. Однак, ні в СКПЛ, ні в національному законодавстві України не визначений механізм залучення перекладача на тій чи іншій стадії кримінального провадження.

Що стосується проблематики сутнісних складових права на переклад, важливим буде визначення фундаментальних елементів, що можуть ускладнити реалізацію передбаченого права з урахуванням обов'язковості забезпечення права на справедливий суд: 1) нечітке законодавче визначення загальних та спеціальних підстав залучення перекладача та відповідального за реалізацію вказаного права суб'єкта; 2) недостатня конкретизація статусу перекладача, процесу підтвердження його повноважень та основних вимог до особи, яка може бути перекладачем у рамках провадження; 3) відсутність встановленого механізму щодо власне оперативного пошуку перекладачів, які б відповідали встановленим вимогам, у тому числі для виконання таких функцій невідкладно.

Вітчизняний законодавець не визнав за необхідне виокремити положення щодо права на переклад у якості окремої статті у чинному КПК, натомість це право визначається складовою засади, що передбачена ст. 29 КПК України щодо мови, якою реалізується кримінальне провадження. Змістовно вказане положення визначає право сторін кримінального провадження використовувати як рідну мову, так і мову, якою вони володіють, а обов'язок держави полягатиме у забезпеченні залучення перекладача на безоплатній основі у разі такої необхідності. Натомість у ст. 208 КПК України йдеться саме про необхідність негайного повідомлення затриманій особі зрозумілою їй мовою підстави затримання та у вчиненні якого правопорушення вона підозрюється. Перелік суб'єктів, які наділені правом залучати перекладача у кримінальне провадження та процесуальний статус перекладача зазначений у ст. 68 КПК України [5].

Така невизначеність норм законодавства, що стосується права на переклад, а також відсутність в законодавстві окремого положення,

яке б містило в собі як певний процесуальний порядок залучення перекладача, так і конкретизацію його процесуального статусу, ніяк не сприяє ефективній реалізації цього права, а також призводить до певних процедурних ускладнень.

Окрім відсутності визначеного механізму залучення перекладача у кримінальне провадження та вимог до такого перекладача, варто також відзначити, що, виходячи з публічно доступної інформації, Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги не володіють достатніми ресурсами задля залучення перекладачів. Мова йде як про безпосередній дефіцит фінансування, так і про відсутність інформаційних реєстрів доступних перекладачів. Саме у зв'язку зі згаданими проблемами Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги не в змозі виконувати власні функції щодо залучення перекладачів, у тому числі унеможливлується також цілодобове, а в окремих випадках – термінове забезпечення особи послугами перекладача у кримінальному провадженні.

Згідно з практикою ЄСПЛ, право на безоплатну допомогу перекладача застосовується в тому випадку, коли обвинувачений не може розуміти або говорити тою мовою, яка використовується в суді («К. проти Франції» (K. v. France K)), також обов'язок надати «безоплатну» допомогу не залежить від фінансового стану обвинуваченого: послуги перекладача для його потреб скоріше належать до можливостей, які держава повинна мати у рамках своєї системи кримінального правосуддя. Водночас, витрати на оплату праці перекладача можуть бути покладені на обвинуваченого, який не з'явився на судові засідання («Феделе проти Німеччини» (*Fedele v. Germany*))» [3, с. 105].

Також існує проблема з рівнем державного фінансування судів і органів досудового розслідування, що в свою чергу тягне за собою недотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання.

Виходячи з наведеної вище проблематики, визначається декілька шляхів розв'язання проблеми щодо забезпечення особі ефективного, а не формального права на переклад у кримінальному провадженні. По-перше, необхідно негайно привести законодавчі положення (у тому числі, положення КПК України), що регламентують мову кримінального провадження, у відповідність до вимог ЄКПЛ та практики ЄСПЛ. Безумовно, нагальною потребою також є встановлення деталізованого механізму щодо залучення перекладача, визначення кваліфікаційних вимог до такої особи, актуалізація законодавства щодо компенсації витрат такого перекладача та виплати йому винагороди. По-друге, державні установи, на які покладено обов'язок надання перекладачів, потребують негайного дофінансування та створення інформаційних ресурсів, які б допомогли їм виконувати визначені функції щодо надання лінгвістичної допомоги. Вважаємо, що виконання вказаних мінімальних заходів могло б більш менш достатньою мірою забезпечити реалізацію права на переклад, що визначено положеннями ЄКПЛ та практикою ЄСПЛ.

Список використаних джерел:

1. Про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародна конвенція від 04.11.1950 № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
3. European court of human rights. Посібник із статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (кримінально-процесуальний аспект) від 31.12.2019. 105 с. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_UKR.pdf
4. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 № 5029-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>
5. Кримінально-процесуальний кодекс України від 20.11.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n921>

Ключові слова: перекладач, справедливий суд, право на переклад, державна мова, забезпечення прав, кримінальне провадження.

Key words: translator, fair trial, right to translation, state language, ensuring rights, criminal proceedings.

ГАБЛЕЙ НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри міжнародного, конституційного
та адміністративного права
Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

БЕЗНОСЮК ОЛЕГ ПЕТРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
заступник директора
Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту, доцент
кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін,
кандидат історичних наук*

ПРАВО ОБВИНУВАЧЕНОГО НА ЗУПИНЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З МОБІЛІЗАЦІЄЮ

24 лютого 2022 року в Україні докорінно змінилося правове, політичне життя у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України і відповідно на її території введено воєнний стан [1]. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення

Павлова Олександра Сергіївна Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки	259
Поліщук Яна Романівна Віктимблеймінг: поняття та його прояви в сучасному суспільстві	262
Радковська Ірина Сергіївна До питання відповідальності та покарання за деякі кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту	265
Таратінов Юрій Миколайович Щодо видів кримінально-протиправних посягань	269
Яковенко Анастасія Валеріївна Основні ознаки кримінального права в умовах воєнного стану	271

СЕКЦІЯ 21
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підсекція 1

Проблеми кримінального процесу в умовах воєнного стану	274
---	------------

Аркуша Лариса Ігорівна «Таємні» операції у протидії організованій злочинній діяльності в Україні	274
---	-----

Аленін Юрій Павлович, Мурзановська Аліна Владиславівна Правосуддя під час воєнного стану в Україні: окремі проблемні питання	277
---	-----

Торбас Олександр Олександрович Висновок спеціаліста як джерело доказів у кримінальному процесі	281
---	-----

Білокінь Руслан Михайлович Деякі проблеми реалізації принципу змагальності у кримінальному процесі	283
---	-----

Волошина Владлена Костянтинівна, Пожар Вадим Георгійович Забезпечення права на переклад у контексті реалізації права на справедливий суд	287
---	-----

Габлей Наталія Григорівна, Безносьюк Олег Петрович Право обвинуваченого на зупинення судового провадження у зв'язку з мобілізацією	290
---	-----